

Vihreä kasvu ja uudistuminen pk-yrityksissä

Tämä teos on lisensoitu CC BY-SA 4.0 -lisenssillä.

Lisenssin kopion voit katsoa osoitteessa <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.

Mitä on vihreä kasvu?

- Määritelmä: On siirtymä kohti yhteiskuntaa, jossa talouskasvu ei perustu luonnonvarojen ylikulutukseen ja fossiilisten energialähteiden käyttöön
- Määritelmä: vähähiilisyteen ja resurssitehokkuuteen perustuvaa, ekosysteemien toimintakyvyn turvaavaa taloudellista kasvua, joka edistää hyvinvointia ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta. (Valtiovarainministeriö).
- Tämän hetkinen ekologinen kestävyyskriisi (ilmastokriisi, luontokato ja saastuminen) johtuu ylikulutuksestamme = kulutamme uusiutuvia ja uusiutumattomia luonnonvaroja liikaa ja liian nopeasti

Lähde: Joensuu-Salo S., Koivuranta A., Könönen L. & Viljamaa A. *GreenGrow – pk-yritysten vihreän ja inklusiivisen kasvun tukeminen Etelä-Pohjanmaalla –hanke. (1.8.2021-31.8.2023).* Seinäjoen ammattikorkeakoulun projektit. <https://projektit.seamk.fi/yritytajyys-ja-kasvu/greengrow/>. Valtiovarainministeriö. <https://vm.fi/julkaisu?pubid=2605>

Miksi vihreää kasvua? – keskeisiä ajureita

- https://climate.nasa.gov/climate_resources/300/video-climate-spiral-1880-2022/
- Tämä video ja ilmastospiraali osoittaa visuaalisesti maapallon keskilämpötilan muutoksen vuosien 1880 ja 2022 välillä.
- Lämpötilatiedot perustuvat NASA`S Gobbard Institute for Space Studies -organisaation (GISS) tietoihin.

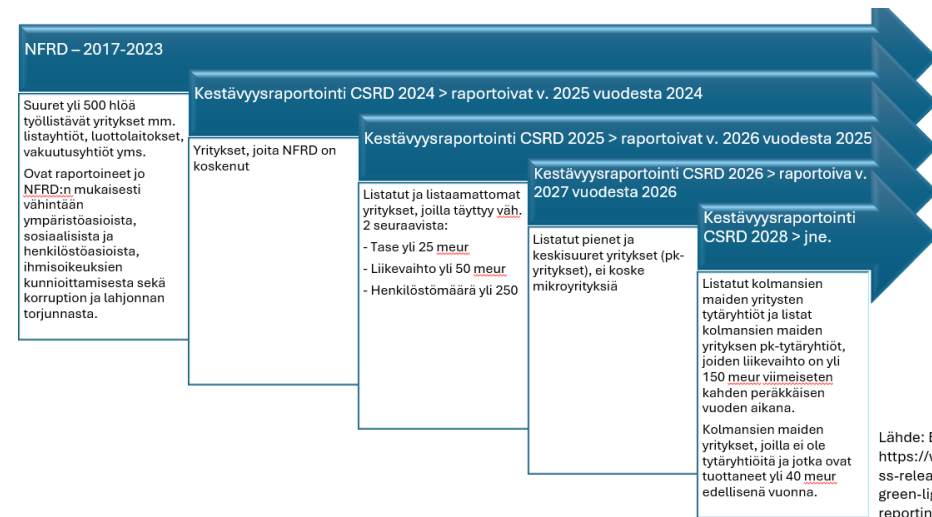

Lähde: NASA Science. Video: *Climate Spiral (1880-2022)*. <https://science.nasa.gov/resource/video-climate-spiral-1880-2022/>

Kuva videosta: https://climate.nasa.gov/climate_resources/300/video-climate-spiral-1880-2022/

Miksi vihreää kasvua? – muita keskeisiä ajureita

- Asiakkaat, muut sidosryhmät ja yhteistyökumppanit odottavat vastuullista toimintaa
- Lainsäädäntö edellyttää esim. kestävyysraportointidirektiivi (CSRD, Corporate Sustainability Resource Directive) > suorat ja epäsuorat vaatimukset
- EU:n Green Deal = EU:n kasvustrategia ja kiertotaloustavoitteet

Lähde: Ecobio.fi,
<https://www.consilium.europa.eu/fi/press/press-releases/2022/11/28/council-gives-final-green-light-to-corporate-sustainability-reporting-directive/>

Miksi vihreää kasvua? – muita keskeisiä ajureita Suomen hallituksen visio

Suomen hallitusohjelma: hallituksen visio: *Vahva ja välittävä Suomi*, joka pärjää maailman myrskyissä

- **”Hyvinvoinnin perusta on kestävä talous. Hallituksen tärkein talouspoliittinen tavoite on saada aikaan kestävä kasvua.** Hallitus kuroo umpeen kuilua julkisen talouden tulojen ja menojen välillä sekä kääntää Suomen velkaantumisen laskuun. Vahvassa ja välittävässä Suomessa yrittäminen ja työnteko kannattavat ja palkitsevat. Suomessa ja Suomeen investoidaan. Suomessa saa tehdä, menestyä ja yrittää uudelleen, jos epäonnistuu. Hallitus takaa kansalaisten ostovoiman ja arjen kustannusten kohtuullisuuden.”
- **”Taloudellisesti vahva Suomi on kriisinkestävä. Vahva ja välittävä Suomi on avoin ja kansainvälinen maa, joka toimii yhdessä muiden valtioiden ja kansojen kanssa eurooppalaisissa ja läntisissä arvo- ja turvallisuusyhteisöissä. Vaikutamme aktiivisesti ja aloitteellisesti niin Natossa, Euroopan unionissa, YK:ssa kuin muissa kansainvälisissä yhteyksissä. Erityisesti Pohjoismainen yhteistyö on tärkeää ja syvää. Vahva puolustuskykymme myötävaikuttaa koko Pohjolan vakauteen.”**
- **”Energiamurros ja puhtaat teknologiat tarjoavat Suomelle mahdollisuuksia luoda työtä, vientiä, talouskasvua ja hyvinvointia. Suomen kädenjälki ilmastopolitiikassa on sen kokoa suurempi. Puhdas suomalainen luonto on meille tärkeää. Vahvistamme luonnon monimuotoisuutta ja torjumme luontokatoa. Huolehdimme puhtaan ja edullisen energian saatavuudesta.”**

Lähde: Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. (2023). *Vahva ja välittävä Suomi*. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma. <https://valtioneuvosto.fi/hallitukset/hallitusohjelma#/>

Koulutus on Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoittama. Palvelukeskus edistää työikäisten osaamisen kehittämistä ja osaavan työvoiman saatavuutta. Palvelukeskuksen toimintaa ohjaavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö.

Riskit

Jos yritys tai organisaatio ei ole mukana vihreässä kasvussa, riskejä voi realisoitua

- Yritys ei valmistaudu vihreän kasvun mukanaan tuomiin muutoksiin ja
 - jää bisneksestä sivuun tai ei pääse mukaan lainkaan esim. uusille bisnesalueille
 - ei pääse tarjouskilpailuihin tai ei menesty niissä
 - asiakas päättääkin ostaa sellaiselta toimijalta, joka toimii vastuullisesti
 - ei ehdi muuttamaan toimintaansa lain yms. muutosten mukaisesti (sakot, toimilupien rajoitukset yms.)
 - jää pois suuremman yrityksen yhteiskumppanina, koska ei ole varautunut heidän vastuullisuusvaatimuksiinsa (yhteistyösopimusten purkaminen)
 - yritys ei ole enää houkutteleva työpaikka valistuneiden ja vastuullisuutta arvostavien työntekijöiden keskuudessa > menettää tai ei saa osaavia työntekijöitä
- Kilpailu- ja innovointikyvyn laiminlyönti
 - Jää teknologisesti jälkeen
 - Menettää markkinaosuutta vastuullisesti toimiville kilpailijoille

Koulutus on Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoittama. Palvelukeskus edistää työikäisten osaamisen kehittämistä ja osaavan työvoiman saatavuutta. Palvelukeskuksen toimintaa ohjaavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö.

Riskit

- Rahoitus:
 - Yritys voi menettää sijoittajia
 - Yritys voi saada huonommat rahoitusehdot tai ei saa haluamaansa rahoitusta
- Mainehaitta/brändin heikkeneminen:
 - jos yrityksen viestintä esim. vastuullisuudesta ei vastaa todellisia tekoja > viherpesun aiheuttama kolauksen korjaaminen on kallista ja voi viedä paljon aikaa
 - jos yritys ei viesti lainkaan omista todellisista vastuullisuusteoista
 - jos yritys tekee yhteistyötä sellaisten tahojen kanssa, joiden toiminta ei ole eettistä tai ei ole vastuullista
- Yritys, joka ei huomioi toiminnassaan vihreää kasvua ja vastuullisuutta, ottaa taloudellisia, lainsäädännöllisiä, maineellisia ja strategisia riskejä – voi jäädä kokonaan pois bisnesmarkkinoilta
- Maailma ja Suomi mukana vihreässä kasvussa. Yritys, joka jatkaa toimintaansa kuten ennenkin, voi jäädä **taloudellisesti kestäättömän toiminnan vangiksi**

Koulutus on Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoittama. Palvelukeskus edistää työikäisten osaamisen kehittämistä ja osaavan työvoiman saatavuutta. Palvelukeskuksen toimintaa ohjaavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö.

Mitä hyötyä vihreästä kasvusta ja vastuullisesta toiminnasta on yritykselle?

- Yrityksesi pysyy bisneksessä mukana ja kykenee säilyttämään nykyiset asiakassuhteet ja yhteistyökumppanit
- Yrityksesi pääsee mukaan toimitusketjuihin
- Vastaat asiakkaiden odotuksiin – asiakkaat yhä valveutuneempia – ja myyntisi saattaa kasvaa
- Pärjätään kilpailutuksissa
- Saat parhaat osaajat käyttöösi (tutkimusten mukaan vastuulliset työnantajat houkuttelevat parhaita osaajia, pystyvät sitouttamaan henkilöstöä ja vahvistavat työtyytyväisyyttä)

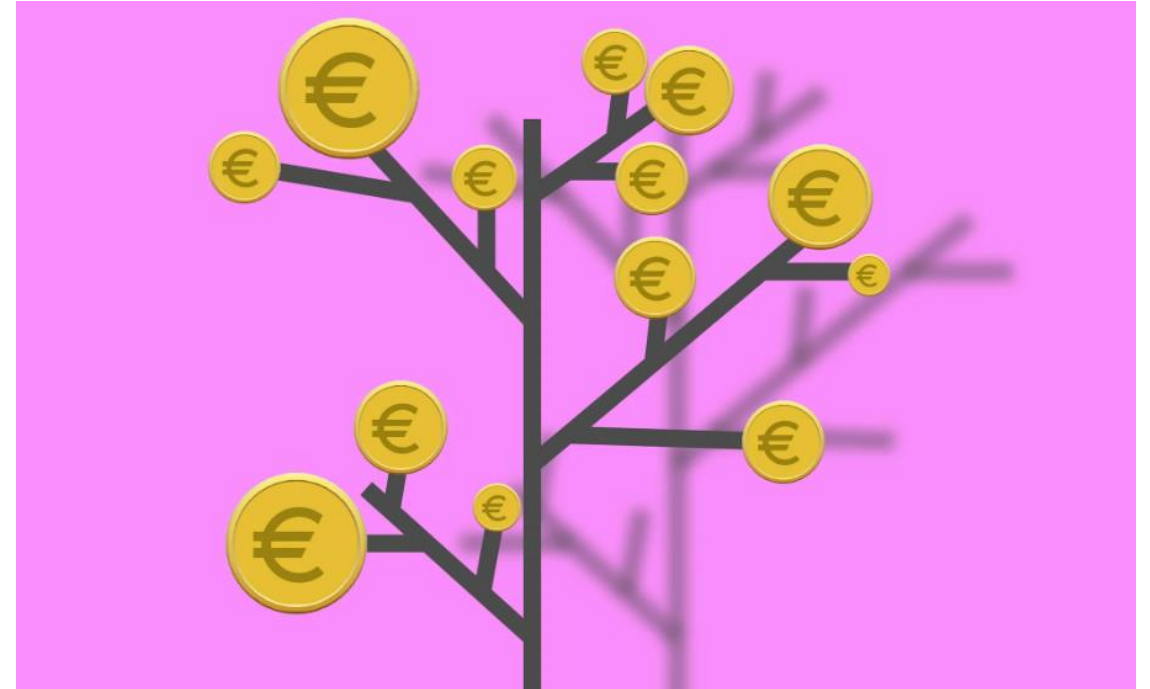

Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto EK. (2022). *Vastuullisuuden EU-sääntely etenee – mihin pk-yritysten on varauduttava*. https://ek.fi/wp-content/uploads/2023/01/EK_Vastuullisuus_EU_ok.pdf

Koulutus on Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoittama. Palvelukeskus edistää työikäisten osaamisen kehittämistä ja osaavan työvoiman saatavuutta. Palvelukeskuksen toimintaa ohjaavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö.

Mitä hyötyä vihreästä kasvusta ja vastuullisesta toiminnasta on yritykselle?

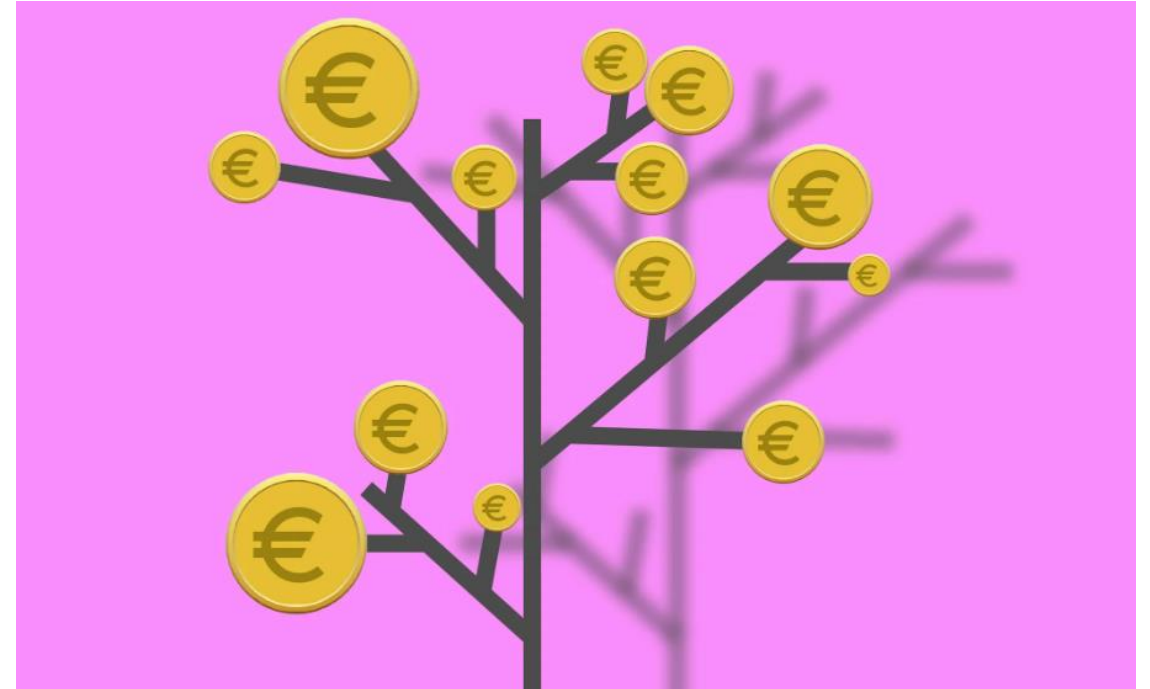
- Saatat saada rahoitusta paremmilla ehdoilla ja saatat ylipäänsä saada rahoitusta haluamastasi kohteesta
- Erottaudut positiivisesti kilpailijoista > tuo rahaa > mutta ensin kerro vastuullisuustoimistasi
- Yrityksen markkina-arvo kasvaa
- Huoltovarmuus voi kasvaa
- Arvioiden mukaan: kiertotalouteen siirtyminen voisi tuoda Suomeen kymmeniä tuhansia uusia työpaikkoja

Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto EK. (2022).
Vastuullisuuden EU-sääntely etenee – mihin pk-yritysten on
varauduttava. [https://ek.fi/wp-
content/uploads/2023/01/EK_Vastuullisuus_EU_ok.pdf](https://ek.fi/wp-content/uploads/2023/01/EK_Vastuullisuus_EU_ok.pdf)

Mitä hyötyä vihreästä kasvusta ja vastuullisesta toiminnasta on yritykselle?

- Saatat saada rahoitusta paremmilla ehdoilla ja saatat ylipäänsä saada rahoitusta haluamastasi kohteesta
- Erottaudut positiivisesti kilpailijoista > tuo rahaa > mutta ensin kerro vastuullisuustoimistasi
- Yrityksen markkina-arvo kasvaa
- Huoltovarmuus voi kasvaa
- Arvioiden mukaan: kiertotalouteen siirtyminen voisi tuoda Suomeen kymmeniä tuhansia uusia työpaikkoja

Lähde: Elinkeinoelämän keskusliitto EK. (2022).
Vastuullisuuden EU-sääntely etenee – mihin pk-yritysten on
varauduttava. [https://ek.fi/wp-
content/uploads/2023/01/EK_Vastuullisuus_EU_ok.pdf](https://ek.fi/wp-content/uploads/2023/01/EK_Vastuullisuus_EU_ok.pdf)

Tuotteen elinkaaren pidentäminen

- Tuote suunnitellaan kestäväksi ja korjattavaksi
- Tuotetta käytetään mahdollisimman pitkään, korjataan ja huolletaan
- Luonnonvaroja säästyy, kun tarve uusien tuotteiden ostamiseen vähentyy
- Esim. suutari toteuttaa tätä tapaa

Resurssitehokkuus ja kierrätys

- Materiaaleja ja energiaa käytetään tehokkaasti > mahdollisimman vähän hävikkiä
- Käytetään jätteitä ja ylijäämämateriaaleja
- Tuotteet ja materiaalit saadaan kiertoon
- Luodaan bisnesmalli hyödyntäen sivuvirtoja ja poistotuotteita

Uusiutuvuus

- Käytetään uusiutuvia, kierrätettäviä, biopohjaisia ja biohajoavia materiaaleja
- Käytetään uusiutuvaa energiaa

Jakamislustat

- Kuluttajat voivat lainata tai vuokrata tuotteita
- Jakamislusta voi olla esim. verkkopalvelu
- Yritys saa välityspalkkion ja/tai mainostuloja

Tuote palveluna

- tarjoaa tuotteen liisaus- tai vuokraussopimuksella
- Asiakkaan ei tarvitse omistaa tuotteita

Kiertotalousmallit

Ehkäpä yrityksesi toteuttaa jo kiertotaloutta, joka on vihreän kasvun iso mahdollisuus? Mitä uusia mahdollisuuksia näistä voisi löytyä? Tuotteen myymisen rinnalle uusia palveluita? Luovuus näissä saattaa tuoda yrityksenne menestystä!

Mistä apuja vihreään kasvuun?

Vihreän siirtymän miljardi-investoinnit Suomessa

- Vihreän siirtymän investointien arvioidaan vaikuttavan Suomen talouteen jopa miljardien eurojen arvosta.
- Tehty parin sadan miljardin euron arvosta suunnitelmia mm. vetyyn, akkuihin, bioenergiaan, datakeskuksiin sekä tuuli- ja aurinkovoimaan
- Etenkin ”puhtaan teknologian” (cleantech) kysyntä kasvaa

Cleantech = ”puhdasta teknologiaa”, tuotteita, palveluita, prosesseja, teknologioita, jotka edistävät luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja ehkäisevät tai vähentävät liiketoiminnan kielteisiä ympäristövaikutuksia

Lähde: MTVuutiset. (8.10.2024). Rajala O. *700 työtä ja rahaa tuovaa hanketta on putkessa, mutta osa kuolee matkalla – vihreällä siirtymällä miljardivaikutukset.*
<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/700-tyota-ja-rahaa-tuovaa-hanketta-on-putkessa-mutta-osa-kuolee-matkalla-vihrealla-siirtymalla-miljardivaikutukset/9022816>

Koulutus on Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoittama. Palvelukeskus edistää työikäisten osaamisen kehittämistä ja osaavan työvoiman saatavuutta. Palvelukeskuksen toimintaa ohjaavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö.

Mistä apuja vihreään kasvuun? Rahoitus ja tuet vihreään kasvuun

- Rahoitusta ohjataan jo nyt vihreän kasvun ratkaisuihin
- Suunta vahvistuu tulevina vuosina ja suuntana sijoitukset, jotka edistävät ympäristön kannalta kestäväää kehitystä
- Tulevaisuuden markkinat syntyvät alueille, joille rahoitusta ohjataan > näille markkinoille yrityksen kannattaisi kiirehtiä > ensimmäiset hyötyvät edellä kävijyyden hyödyistä
- Rahoitustahoja: Eri hankkeet esim. Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto (ESR+), ELY-keskukset ja paikalliset elinkeinoyhtiöt, Business Finland, työ- ja elinkeinoministeriö, ympäristöministeriö, Finnvera (esim. vakuudettomat lainat) yms.

Lähde: Joensuu-Salo S., Koivuranta A., Könönen L. & Viljamaa A. GreenGrow – pk-yritysten vihreän ja inklusiivisen kasvun tukeminen Etelä-Pohjanmaalla –hanke. (1.8.2021-31.8.2023). Seinäjoen ammattikorkeakoulun projektit.
<https://projektit.seamk.fi/yrittajyyys-ja-kasvu/greengrow/>.

Koulutus on Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoittama. Palvelukeskus edistää työikäisten osaamisen kehittämistä ja osaavan työvoiman saatavuutta. Palvelukeskuksen toimintaa ohjaavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö.

Mistä apuja vihreään kasvuun?

Vihreä ja kestävä liiketoiminta keskiössä

Ennakoi
muutoksia
ja huomioi
strategiassa

- Yrityksen strategiaan otetaan mukaan vastuullisuus ja kestävä kehitys > arjen normaalia toimintaa, joka auttaa tekemään vihreän kasvun tekoja
- Toteutuuko vastuullinen toiminta yrityksessäsi kaikista näkökulmista: ekologinen vastuullisuus, sosiaalinen ja kulttuurinen vastuullisuus, taloudellinen vastuullisuus?
- Vihreän kasvun –sektorilla tapahtuu koko ajan paljon edistystä > seuraa systemaattisesti, mitä toimintaympäristössä ja maailmalla tapahtuu > ota tarkastelu esim. mukaan yrityksen toiminnan vuosikelloon
- Kysy aktiivisesti ja systemaattisesti asiakkaidesi ja yhteistyökumppaneidesi näkemyksiä, tarpeita ja toiveita myös vihreään kasvuun liittyen. Tehokkaampia tapoja tähän? Keskustelua ja yhteiskehittämistä?
- Havaitse uusia tarpeita ja liiketoimintamalleja, yhteistyökumppaneita, verkostoja yms.
- Huomioi riskit, jotka liittyvät mm. säiden ääri-ilmiöön? Muutoksia arvoketjuissa?

Lähde: Business Finland. 5 neuvoa yritysten vihreään siirtymään (15.1.2024).
<https://www.businessfinland.fi/ajankohtaista/uutiset/2023/viherra-yrityksesi-5-neuvoa-kohti-vihreaa-kasvua>

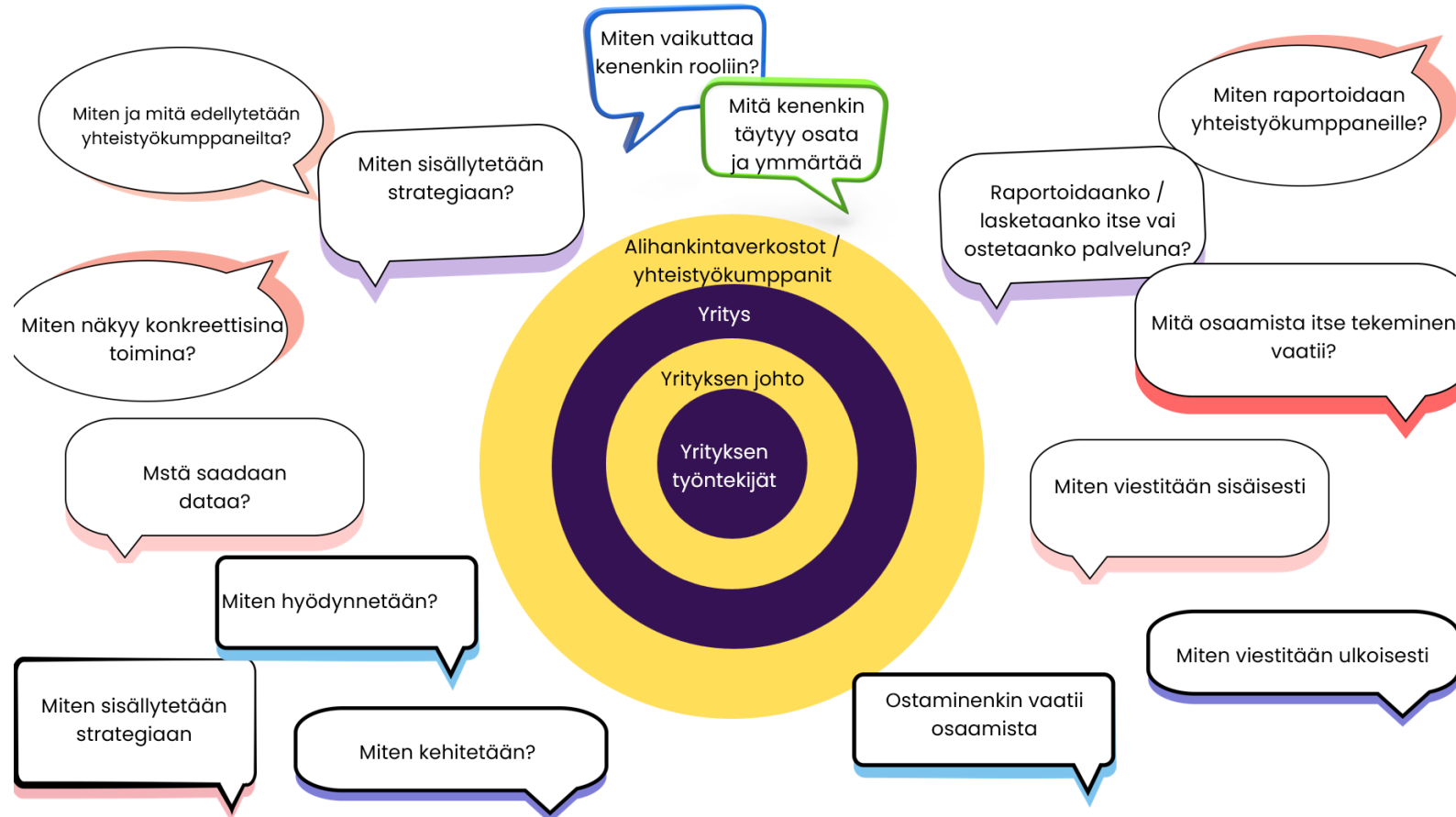
Koulutus on Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoittama. Palvelukeskus edistää työikäisten osaamisen kehittämistä ja osaavan työvoiman saatavuutta. Palvelukeskuksen toimintaa ohjaavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö.

Mistä apuja vihreään kasvuun? Entäs osaaminen?

- Henkilöstön ja osaamisen kehittäminen tässä teemassa
- Rekrytoi sellaisia osaajia, joilla on tietämystä myös tästä aiheesta
- Voisitko rekrytoida myös kansainvälisiä osaajia?
- Tee tiiviimpää yhteistyötä oppilaitosten, korkeakoulujen ja yliopistojen kanssa > saisitko hyviä osaajia suoraan sieltä? Ehkäpä voit olla mukana joissakin em. tahojen hankkeissa > kasvata osaamistasi!
- Ole mukana verkostoissa, sillä monien kautta saat koulutuksia aiheesta ja tietoa asiantuntijoista, joita voit käyttää
- Varmista, että koko osaamisen ketju on kunnossa. Radikaalit ideat vaativat kehittämistä, valmistusta ja kaupallistamista.

Mistä apuja vihreään kasvuun? Osaaminen - näkökulmia?

Kuva: Krista Mäki, Seinäjoen
ammattikorkeakoulu

Koulutus on Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoittama. Palvelukeskus edistää työikäisten osaamisen kehittämistä ja osaavan työvoiman saatavuutta. Palvelukeskuksen toimintaa ohjaavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö.

Mistä apuja vihreään kasvuun?

Tiivis yhteistyö auttaa vihreässä siirtymässä

- Kriittisessä roolissa onnistuneessa vihreässä siirtymässä ja kestäväen kehityksen saavuttamisessa on tiivis yhteistyö eri sidosryhmien ja aluekehittäjien kanssa esim.
 - Muut yritykset
 - Tutkimusorganisaatiot esim. ammattikorkeakoulut, yliopistot yms.
 - Aluekehittäjät
 - Julkinen sektori
- Antavat arvokasta uusinta tietoa ja tukea vihreässä siirtymässä + antavat apua radikaaleihin innovaatioihin > siirtymä tarvitsee perusteellista ajattelu- ja toimintatapojen muutosta
- Ratkaisuja voidaan löytää yhdessä kokonaisvaltaisesti ja voidaan myös ehkäistä uusien ongelmien syntymistä toisalle

Lähde: Joensuu-Salo S., Koivuranta A., Könönen L. & Viljamaa A. *GreenGrow – pk-yritysten vihreän ja inklusiivisen kasvun tukeminen Etelä-Pohjanmaalla –hanke*. (1.8.2021-31.8.2023). Seinäjoen ammattikorkeakoulun projektit. <https://projektit.seamk.fi/yrityksia-ja-kasvu/greengrow/>.

Koulutus on Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoittama. Palvelukeskus edistää työikäisten osaamisen kehittämistä ja osaavan työvoiman saatavuutta. Palvelukeskuksen toimintaa ohjaavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö.

Mistä apuja vihreään siirtymään? Tiivis yhteistyö auttaa vihreässä siirtymässä

- Yhteistyö tärkeää kiertotaloudenkin mukaisen toiminnan ja liiketoimintamallien toteuttamisessa > löytyisikö jonkin toisen yrityksen jätteestä sinun yrityksesi raaka-ainetta tai toisinpäin?
- Tärkeää tukea rajalliset resurssit omaavalle pk-yritykselle
- Entä millaisten yhteistyökumppaneiden kanssa asioit? Jakavatko he vihreän kasvun arvot? Valintakriteerit?
- **Käytä asiantuntijoita ja apua hyväksesi! Kaikkea ei tarvitse keksiä tai tietää itse.**

Lähde: Joensuu-Salo S., Koivuranta A., Könönen L. & Viljamaa A. *GreenGrow – pk-yritysten vihreän ja inklusiivisen kasvun tukeminen Etelä-Pohjanmaalla –hanke. (1.8.2021-31.8.2023).* Seinäjoen ammattikorkeakoulun projektit. <https://projektit.seamk.fi/yrittajyys-ja-kasvu/greengrow/>.

Koulutus on Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoittama. Palvelukeskus edistää työikäisten osaamisen kehittämistä ja osaavan työvoiman saatavuutta. Palvelukeskuksen toimintaa ohjaavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö.

**Ota vihreästä kasvusta kilpailuhyöty
irti!**

**Ajattele asioita uusin ja avoimin silmin
ja kokeile!**

Lähteet

- Business Finland. 5 neuvoa yritysten vihreään siirtymään (15.1.2024). <https://www.businessfinland.fi/ajankohtaista/uutiset/2023/viherra-yrityksesi-5-neuvoa-kohti-vihreaa-kasvua>
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK. (2022). *Vastuullisuuden EU-sääntely etenee – mihin pk-yritysten on varauduttava*. https://ek.fi/wp-content/uploads/2023/01/EK_Vastuullisuus_EU_ok.pdf
- Joensuu-Salo S., Koivuranta A., Könönen L. & Viljamaa A. *GreenGrow – pk-yritysten vihreän ja inklusiivisen kasvun tukeminen Etelä-Pohjanmaalla –hanke*. (1.8.2021-31.8.2023). Seinäjoen ammattikorkeakoulun projektit. <https://projektit.seamk.fi/yrittajyys-ja-kasvu/greengrow/>
- Krista Mäki, Seinäjoen ammattikorkeakoulu.
- MTVuutiset. (8.10.2024). Rajala O. *700 työtä ja rahaa tuovaa hanketta on putkessa, mutta osa kuolee matkalla – vihreällä siirtymällä miljardivaikutukset*. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/700-tyota-ja-rahaa-tuovaa-hanketta-on-putkessa-mutta-osa-kuolee-matkalla-vihrealla-siirtymalla-miljardivaikutukset/9022816>
- NASA Science. *Video: Climate Spiral (1880-2022)*. <https://science.nasa.gov/resource/video-climate-spiral-1880-2022/>
- Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. (2023). *Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma*. <https://valtioneuvosto.fi/hallitukset/hallitusohjelma#/>
- Valtiovarainministeriö. <https://vm.fi/julkaisu?pubid=2605>

Rahoittaja
Jatkuvan oppimisen ja
työllisyyden palvelukeskus

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

SeAMK

Aineiston laatija: Taina Rautakoski

Koulutus on Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoittama. Palvelukeskus edistää työikäisten osaamisen kehittämistä ja osaavan työvoiman saatavuutta. Palvelukeskuksen toimintaa ohjaavat opetus- ja kulttuuriministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö.